

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

кандидата економічних наук, доцента Карп Вікторії Сергіївни
на дисертаційну роботу Долі Романа Миколайовича на тему: «Фінансові інструменти сприяння діяльності міжнародного бізнесу в умовах глобалізації», подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини

1. Актуальність теми дослідження

Процеси, що відбуваються протягом останніх кількох років у світовій економіці, створили умови, що сприяють активному розвитку системи фінансових інструментів. Поряд з класичними, до них відносяться в тому числі платформні рішення, що функціонують на основі краудтехнологій і дозволяють залучати додаткові кошти, необхідні для розвитку інноваційних і швидкозростаючих проєктів. Нові фінансові інструменти характеризуються важливими перевагами, такими як можливість залучення коштів широкого кола осіб, низькі транзакційні витрати, висока швидкість розрахунків, спрощена правова форма залучення інвестиційних ресурсів. Тому, наслідками сучасних процесів фінансової глобалізації є трансформація системи фінансових інструментів і формування альтернативних джерел фінансування міжнародного бізнесу.

Використання в Україні нових фінансових інструментів, зокрема, P2P-кредитування, криптовалют та інших, проходить дуже повільними темпами, що стримує розвиток фінансового ринку України та формування ефективної системи бізнес-діяльності. З огляду на це дисертаційна робота Долі Романа Миколайовича на тему: «Фінансові інструменти сприяння діяльності міжнародного бізнесу в умовах глобалізації» є своєчасною і актуальною як у науковому, так і в практичному сенсі.

2. Зв'язок дисертаційної роботи з напрямками наукових досліджень

Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна та у рамках науково-дослідної теми «Глобалізація та регіоналізація як вектори

розвитку міжнародних економічних відносин» (№ державної реєстрації 0116U001990), у межах якої здійснено дослідження особливостей функціонування міжнародного бізнесу в умовах глобалізації та впливу фінансових інструментів на його розвиток (довідка № 133-05/19 від 24.05.2019 р.).

3. Достовірність і обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій

Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій базується на використанні результатів власних наукових досліджень, монографічних та інших публікаціях зарубіжних і вітчизняних вчених-економістів, офіційних статистичних і аналітичних матеріалів міжнародних організацій (групи Світового банку, СОТ, МВФ, UNCTAD), експертні оцінки рейтингових агентств, матеріали міжнародних інформаційних агенцій, законодавчі та нормативні документи, статистичні дані Єврокомісії, Державної служби статистики України тощо.

Дисертаційна робота Долі Р.М. вирізняється концептуальною цілісністю: у першому розділі роботи досліджено наукове підґрунтя та генезу розвитку міжнародного бізнесу у глобальному економічному просторі; систематизовано концептуальні засади формування фінансових інструментів у світовій економічній системі; запропоновано авторське визначення дефініції «фінансовий інструмент»; узагальнено методичні підходи дослідження впливу фінансових інструментів на розвиток міжнародного бізнесу в умовах глобалізації.

У другому розділі роботи проведено кластерний аналіз країн світу за рівнем легкості ведення бізнесу у глобальній економічній системі; проаналізовано асиметричність розвитку міжнародного бізнесу у глобальному економічному просторі з виокремленням ключових факторів впливу на його розвиток в умовах фінансової глобалізації; досліджено особливості застосування фінансових інструментів та ефективність їх впливу на розвиток міжнародного бізнесу у світовій економіці.

Третій розділ роботи присвячено обґрунтуванню напрямів подальшого використання фінансових інструментів у міжнародній бізнес-діяльності України та розробці механізму залучення фінансових інструментів задля сприяння міжнародній бізнес-діяльності України в умовах глобалізації.

Достовірність та обґрунтованість основних наукових положень дисертаційної роботи Доли Р.М. підтверджується також їх апробацією на науково-практичних конференціях, публікаціями у наукових періодичних виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз, у наукових спеціалізованих зарубіжних виданнях, використанням у практичній діяльності державними установами і закладами, а також у навчальному процесі.

4. Наукова новизна одержаних результатів

Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, варто вказати на наступні результати, що мають вагому наукову новизну та були отримані особисто дисертантом:

Заслуговує наукової уваги удосконалення автором понятійно-категоріального апарату дослідження авторським уточненням терміну «фінансовий інструмент», який запропоновано розуміти як сукупність продуктів (угод) фінансової природи, реалізація (покупка або продаж) яких призводить до накопичення фінансових активів одним учасником угоди, і фінансових зобов'язань або пайових інструментів – іншим, що діють у межах фінансово-кредитного механізму (стор. 48).

У ході дослідження проведено аналіз асиметричності передумов розвитку міжнародного бізнесу в контексті глобалізації на основі Індексу легкості ведення бізнесу з використанням кореляційного аналізу, оцінено взаємозв'язок між індикаторами Індексу легкості ведення бізнесу та його підсумковим значенням. Обґрунтовано, що міжнародний бізнес можна розглядати як взаємопов'язану систему руху фінансових ресурсів, викликаних управлінськими рішеннями, а успішна діяльність і довгострокова життєздатність системи міжнародного бізнесу залежить від безперервної послідовності фінансових рішень та ефективного функціонування фінансових інструментів, які мають економічний вплив на бізнес.

Цінним з економічної точки зору є кластеризація автором 190 країн світу за рівнем розвитку міжнародного бізнесу з виокремленням найбільш вагомих індикаторів його формування для кожної з п'яти груп країн та оцінкою факторних навантажень індикаторів Індексу легкості ведення міжнародного бізнесу (стор. 90-94). Доведено, що серед досліджуваних індикаторів впливу особливе значення мають фінансові, особливо по кластерам 5, 4 та 1, які

об'єднують країни з найбільш привабливими умовами для формування міжнародного бізнесу. Зроблені розрахунки дають можливість порівняти кластери та відповідні країни за рівнем стимулювання міжнародного бізнесу через опосередкований вплив на нього фінансових інструментів через такі складові індексу як: «Отримання кредитів», «Захист міноритарних інвесторів», «Реєстрація підприємств», «Отримання дозволів на будівництво», «Забезпечення виконання контрактів».

Практичну значущість має розроблений автором методичний підхід дослідження впливу фінансових інструментів на розвиток міжнародного бізнесу в умовах глобалізації за індексом фінансового сприяння міжнародного бізнесу на основі розрахунку ефективності трьох базових складових фінансових інструментів (коефіцієнта ефективності кредитування національних економік, коефіцієнта ефективності захисту міноритарних інвесторів, коефіцієнта ефективності податкової системи національних економік), використання якого дозволило систематизувати країни світу за рівнем фінансового сприяння діяльності міжнародного бізнесу (стор. 125-142, 144-145).

Особливий науковий інтерес викликає розроблений автором механізм залучення фінансових інструментів задля сприяння міжнародній бізнес-діяльності України в умовах глобалізації, який на основі визначених принципів, інструментів, методів реалізації, а також очікуваних проміжних цілей та кінцевої мети – подальшого розвитку національного фінансового ринку – сприятиме досягненню стабільних темпів економічного зростання української економіки (стор. 184).

Використання запропоновано механізму дозволило обґрунтувати рекомендації щодо удосконалення заходів залучення фінансових інструментів задля сприяння міжнародній бізнес-діяльності і подальшого розвитку національного фінансового ринку та бізнес-середовища в умовах фінансової глобалізації, які передбачають: покращення доступу до кредитної інформації завдяки утворенню приватного бюро кредитів; посилення захисту міноритарних інвесторів через нове законодавство, а саме: посилення вимог до затвердження транзакцій та розкриття інформації в річному звіті; спрощення вирішення неплатоспроможності шляхом посилення прав забезпечених кредиторів через впровадження нових процедур та механізмів санації; серйозні зміни в оподаткуванні, активне залучення альтернативних

фінансових інструментів, а саме краудфандінгу, P2P-кредитування, криптовалют (стор. 186-187).

5. Повнота викладення результатів в опублікованих роботах

Матеріали дослідження Долі Р.М. у достатній мірі висвітлені у наукових працях автора. Основні положення і результати дослідження викладені автором у 11 наукових працях, серед яких 4 статті – у наукових фахових виданнях України та у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз, 1 – у закордонному періодичному виданні та 6 тез доповідей – у матеріалах наукових конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 4,7 друк. арк., із яких особисто автору належить 3,1 друк. арк.

Обсяг друкованих праць та їх кількість відповідає необхідним вимогам щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук.

6. Теоретичне і практичне значення одержаних результатів

Теоретичне та практичне значення результатів дисертаційної роботи полягає в тому, що теоретичні положення та практичні рекомендації є підґрунтям для розробки механізму функціонування глобальної регуляторної системи міжнародного бізнесу, удосконалення системи застосування фінансового інструментарію у глобальній економіці, і забезпечують основу для формування ефективної економічної моделі міжнародної бізнес-діяльності України.

Основні результати дисертаційної роботи доведено до рівня концептуальних положень, стратегічних напрямів, механізмів, заходів і пропозицій та використано в практиці регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Наукові розробки та висновки автора впроваджено в діяльність Міністерства фінансів України під час аналізу сучасної економічної та фінансової ситуації в Україні, перспектив її розвитку, а також при розробці пропозицій щодо удосконалення фінансової та податкової політики держави (довідка № 38000-02-10/28767 від 11.07.2019 р.), АТ КБ «ПриватБанк» при аналізі доцільності використанні фінансових інструментів та оцінці ефективності їх впливу на міжнародний бізнес в умовах глобалізації (довідка

№ 28-361 від 11.06.2019 р.), АТ «Мегабанк» при прийнятті бізнес-рішень щодо ефективності вибору фінансових інструментів при здійсненні інвестиційної діяльності (довідка № 65-10138 від 24.07.2019 р.), що підтверджується відповідними довідками.

Основні наукові положення та отримані результати дослідження використовуються у навчальному процесі факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна при викладанні дисциплін «Інвестування», «Міжнародні економічні відносини», «Міжнародні фінанси», що дало можливість поліпшити якість підготовки студентів за спеціальностями «міжнародні економічні відносини», «міжнародний бізнес» і збагатити лекційний матеріал, активізувати семінарські заняття (довідка № 132-05/19 від 23.05.2019 р.).

7. Ідентичність змісту автореферату й основних положень дисертації

Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом він відповідає вимогам МОН України. У тексті автореферату відображено основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого дисертаційного дослідження. Треба зазначити, що зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

8. Дискусійні положення та недоліки щодо змісту дисертаційної роботи та автореферату

Відзначаючи загалом високий науковий рівень дисертаційної роботи Долі Р.М., слід відзначити, що робота не позбавлена певних недоліків та дискусійних положень, до яких слід віднести такі:

1. У розділі 1 розкрито сутність і концептуальні умови формування фінансових інструментів у глобальній економічній системі. Проте, слід зауважити, що конкретизація механізму комплексного використання фінансового інструментарію дозволила б більш об'єктивно охарактеризувати функціонування моделей міжнародного бізнесу.

2. Погоджуючись із висновком автора, що в умовах інформатизації та цифровізації глобальної економіки необхідним є створення і поширення

фінансових інновацій як методів здійснення угод з новими видами фінансових активів або нових операцій з діючими активами й пасивами з метою ефективного використання фінансових ресурсів у міжнародній бізнес-діяльності країн світу (стор. 57, 61), разом з тим, маємо зазначити, що робота виграла б, якби автор конкретизував інформаційні обмеження ефективного застосування фінансових інструментів у системі міжнародного бізнесу.

3. Досліджуючи альтернативні джерела фінансування міжнародного бізнесу автор зазначає, що розвиток краудсектора надає виключно позитивний вплив на світову економіку. Однак, на наш погляд, такий висновок потребує більшої аргументації, особливо враховуючи факт можливих негативних наслідків пірамідальних схем.

4. Особливий науковий інтерес викликає розроблений автором механізм залучення фінансових інструментів задля сприяння міжнародній бізнес-діяльності України в умовах глобалізації через активне впровадження інноваційних фінансових інструментів, у тому числі й он-лайн, оновлення нормативно-правового забезпечення, розвиток страхового ринку, фінансово-кредитної та матеріально-технічної підтримки (стор. 184). Не зменшуючи наукової цінності авторських розробок, слід зауважити, що, на нашу думку, робота виграла б, якби автор запропонував конкретні механізми удосконалення функціонування глобальної регуляторної системи міжнародного бізнесу. Це може бути напрямом подальших наукових досліджень здобувача.

5. Цінним з практичної точки зору є обґрунтування автором рекомендацій удосконалення заходів сприяння міжнародній бізнес-діяльності України (стор. 186), серед яких: покращення доступу до кредитної інформації; посилення захисту міноритарних інвесторів через нове законодавство; реформування податкової системи; активне залучення альтернативних фінансових інструментів тощо. Однак, деталізація інструментів реалізації запропонованих заходів значно підвищило б практичну значущість роботи.

Загалом, висловлені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки і цінності дисертаційної роботи.

9. Відповідність дисертації нормативним вимогам Міністерства освіти і науки України. Загальні висновки по дисертаційній роботі

Дисертаційна робота Долі Романа Миколайовича на тему: «Фінансові інструменти сприяння діяльності міжнародного бізнесу в умовах глобалізації», яку подано на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини, є завершеною науковою працею, виконаною автором самостійно, містить наукову новизну та має практичне значення.

За актуальністю, постановкою завдань дослідження, теоретико-методичною обґрунтованістю, науковою та практичною значущістю отриманих результатів дисертаційна робота Долі Романа Миколайовича відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13, 14 чинного «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 р. №656, від 30 грудня 2015 р. №1159, від 27 липня 2016 р. № 567), а її автор – Доля Роман Миколайович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини.

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного бізнесу
Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
Міністерства освіти і науки України

Карп В.С.

Карп В.С.

Підпис
Вчений
Карауль
10.10

Handwritten signature of the official reviewer.